

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Akaan kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Hallintosihteeri Kati Selkämaa (kati.selkamaa@akaa.fi)

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Akaan kaupunginhallitus 15.9.2020 § 266

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Pelkästään hallintomallien uudistamisen avulla tämä ei ratkea. Palveluverkkoon liittyvät ratkaisut ovat vielä auki ja nykyinen esitys kohtelee myös kuntia rahoituksen osalta jossain määrin eriarvoisesti. Uudistuksessa kärsivät rahoituksen näkökulmasta kunnat, jotka ovat tuottaneet sote-palvelunsa tehokkaasti. Tämä vaikuttaa vahvasti kuntiin ja kuntalaisiin vaikka 7 §:n mukaan sote-maakunnilla onkin velvoite tukea kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Uudistuksella voidaan kuitenkin parantaa palvelujen saatavuutta, jos palvelujen monimuotoisempi tarjonta mahdollistuu myös pienemmissä kunnissa sote-maakunnan toimesta. Tämä edistää palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja mahdollistaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventumisen. Tärkeää on kuitenkin kiinnittää huomiota myös palvelujen todelliseen saavutettavuuteen. Aina ei riitä, että palvelut ovat saatavilla, mutta ne ovat etäisyyksien päässä ja siten erityisesti vähävaraisille ja

ikäihmisille voivat olla saavuttamattomissa. Palveluja on kehitettävä huomioiden lähipalveluiden välttämättömyys ja sähköiset palvelut niissä palveluissa, joita heikompiosaiset joutuvat käyttämään paljon ja joiden hyvinvointi ja terveys ovat näistä palveluista riippuvaisia.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Uudistus mahdollistaa kehittämisen valtakunnallisella tasolla, mutta kehittäminen olisi mahdollista myös nykyisellä rakenteella. Kehittäminen edellyttää hallintomallista riippumatta riittävää rahoitusta. Nykytason mukainen rahoitus ei tule riittämään jatkossa koska jo nyt on tunnistettu isoja korotuspaineita esim. palvelutasosäädöksistä johtuen.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Perustettavissa maakunnissa on perustuslain 121 §:n 4 momentissa säädetty itsehallinto kuntia suuremmilla itsehallintoalueilla. Demokratia toteutuu nyt esityksessä mallissa puutteellisesti, koska perustettavilla maakunnilla ei ole verotusoikeutta. Verotusoikeus tulisi ehdottomasti sisältyä esitykseen, koska vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta tulisi olla samalla taholla eli maakunnalla. On tunnistettavissa myös riski sille, että pienten kuntien tulee olemaan vaikea saada edustajaansa sote-maakunnan päättävään elimiin. Tämä voi osaltaan etäännyttää sote-asioiden hoitoa ja heikentää asiantuntemusta paikallistason asioista.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin [Sote-maakuntalakiin tulisi lisätä säännös, joka mahdollistaa sote-maakunnan ja kuntien välisen yhteistyön ja sopimisen sekä tehtävien hoitamisen samalla tavalla kuin yhteistyö kuntien kesken on mahdollista. Tämä selkeyttäisi ja helpottaisi myös maakunnan ja kunnan välistä yhteistyötä sekä vastuunjakoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvissä tehtävissä. Olosuhteiden erilaisuus tulee ottaa huomioon ja mahdollistaa joustavat yhteistoimintamuodot palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Myös perusoikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, ettei liian jäykkä lainsäädäntö muodosta esteitä asukaslähtöiselle kehittämiselle ja palvelujen toteuttamiselle läheisyysperiaatteen mukaisesti.]

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin [Kuntalaisten osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet on varmistettava niin, että kuntalaiset voivat kokea olevansa vaikuttamassa aidosti lähellä omaa toimintaympäristöään. Kuntalaisia on lähestyttävä säännöllisesti, jotta he oppivat uudenaikaiseen osallisuuteen.]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [Säätely on oikean suuntaista, mutta kyseiseen kohtaan tulisi lisätä säännökset, jotka mahdollistavat kuntien ja sote-maakunnan välisen yhteistyön ja sopimisen samalla tavalla kuin kuntien välisestä yhteistyöstä on mahdollista sopia nykyisen kuntalain mukaan. Tämä mahdollistaisi maakuntien keskuskaupunkien ja kaupunkiseutujen sekä seutukaupunkien erityisroolin huomioimisen.]

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Mekanismi on oikean suuntainen niin kauan kuin sote-maakunnan rahoitus hoidetaan valtion rahoituksen kautta.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

kyllä pääosin

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin [Esitetty uudistus luo edellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden parantumiselle mutta uhkana on palveluiden heikkeneminen, mikäli sote-maakunnan riittävästä rahoituksesta ei huolehdi. Oleellista on myös, millaiseksi tulevan sote-

maakunnan palveluverkko muodostuu. Tärkeää on kuitenkin kiinnittää huomiota myös palvelujen todelliseen saavutettavuuteen. Aina ei riitä, että palvelut ovat saatavilla, mutta ne ovat etäisyyksien päässä ja siten erityisesti vähävaraisille ja ikäihmisille voivat olla saavuttamattomissa. Palveluja on kehitettävä huomioiden lähipalveluiden välttämättömyys ja sähköiset palvelut niissä palveluissa, joita heikompiosaiset joutuvat käyttämään paljon ja joiden hyvinvointi ja terveys ovat näistä palveluista riippuvaisia.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei pääosin [On tärkeää, että maakunnan tehtävänä on tukea kunnan hyte-työtä. Kokonaisvaltainen hyten kehittäminen edellyttää myös syiden ja seurauksien tuntemusta ja soten asiantuntijuutta. Kuntien rahoitusasema tulisi turvata, jotta on riittävät resurssit tehdä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävää työtä. Tähän tulisi luoda kunnille riittävät kannustusmekanismit. Myös kuntien ja sote-maakuntien keskinäistä vastuuta siitä olisi hyvä täsmentää. Myönteistä on 7 §:n mukainen sote-maakuntien velvoite tukea kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin [Itsehallinnollinen vapaus on jäämässä esityksessä niukaksi tiukasta valtionohjauksesta johtuen. Maakunta ei itse vastaa palveluiden rahoituksesta. Myös yksityisten palveluntuottajien hyödyntämistä palvelutuotannossa on tiukennettu. Monituottajuuteen perustuva toimintamalli on ollut kunnissa yleinen esim. sosiaalipalveluissa ja lain muotoilu liian laajamittaisesta ostopalveluiden hyödyntämisestä on hieman epäselvä.]

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei pääosin [Tämä voi johtaa käytännön tason vaikeuksiin. Ei ole tarkoituksenmukaista kieltää hoidon tarpeen arviointia ja asiakasohjaukseen liittyviä muista tehtäviä esim. sosiaalipalvelujen osalta ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Tässä tulisi jättää sote-maakunnalle harkintavaltaa.]

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin [Tulisi mahdollistaa se, että palveluntuottajan alihankkijat saattavat muuttua sopimuskauden aikana. Tämä loisi paremmat edellytykset myös pienten yritysten ja toimijoiden käyttöön.]

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä pääosin [Lakiluonnoksessa on varauduttu hyvin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. On tärkeää, että lakiluonnoksessa yhteistyön korostaminen kuntien ja muiden tärkeiden viranomaisten ja toimijoiden kesken. Varautuminen häiriötilanteissa toimimiseen vaatii myös riittävät resurssit.]

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa tähän.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Julkisomisteisten yhtiöiden toiminta tulisi rinnastaa omaan toimintaan. Näiden toiminta tulisi mahdollistaa myös yli maakuntarajojen, koska niissä on usein erityistason toimintaa, joissa palveluiden keskittäminen laajemminkin on perusteltua.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Pelastustoimen ICT-järjestelmien kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet tulisi lisätä. Niiden toteutuksella on iso taloudellinen merkitys ja kokonaisuus tulisi huomioida.

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei pääosin

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Resurssien sijaan olennaisempaa on määritetty suorituskky ja tämän saavuttamiseksi tulee olla riittävät resurssit. Lisäksi pelastustoiminnan ja sen muodostelmien kehittämisessä on huomioitava niiden nivoutuminen pelastuslaitosten normaaliin päivittäiseen toimintaan.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Toiminnot tulisi keskittää niihin maakuntiin, missä on valmiina mahdollisuudet ulkomailta tulevan resurssin vastaanottoon. Käytännössä satamat, lentokentät ja maarajan ylityspaikat.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

3§ Kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin, onnettomuus- tai muihin uhkiin vastaaminen on yleisluontoinen laajennus pelastuslaissa aiemmin säädettyyn palvelutason sisältöön, joka edellyttäisi myös tarkempaa määrittelyä laajennusten sisällöstä kansallisella tasolla. Esimerkiksi mitä tarkoitetaan kansallisilla tarpeilla ja muilla uhkilla? Ovatko kansalliset tarpeet tässä yhteydessä kansallisen riskiarvioinnin tuloksena arvioitavat tarpeet.

5§ Esitettyjen tehtävien osalta kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin yhteen tai useampaan sotemaakuntaan on perusteltua, mutta edellyttäisi tarkempaa säätämistä. Sote-maakuntalain 7§:n 1 momentissa esitetyn järjestämistä vastuun sisältö ei kaikilta osin ole tässä tarkoituksenmukainen. Keskitettyjen palvelujen saatavuus ei ole kaikkialla yhdenvertainen ja palvelujen tarpeen, laadun ja määrän määrittäminen sekä toimivallan käyttö tulisi neuvotella yhteisesti ennen mahdollista valtioneuvoston antamaa asetusta.

7§ Asetuksenantovaltuutus eri ministeriöiden ja toimialojen valtakunnallisesta yhteistoiminnasta pelastustoimessa on hyvä lisäys. Yhteistoimintaa pelastustoimessa muiden ministeriöiden ja toimialojen kanssa on syytä ohjata myös tarkemmalla säätelyllä. Sekä 6§ että tätä kohtaa koskien, on tarkasteltava kriittisesti aluehallintoviraston asema ja rooli uudessa pelastustoimessa. Erityisesti tarkasteltaessa ohjausta, valvontaa ja raportointia, aluehallintovirasto näyttäytyy tarpeettomana, vuosittaisen sote-maakunnan/pelastuslaitoksen ja sisäministeriön neuvottelun ollessa tarkoituksenmukainen ja oikea ohjaus/valvonta ja raportointitapa.

8§ Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumisen seuranta ja mahdollisuus sote-maakunnan esityksestä tai sm:n aloitteesta muuttaa tavoitteita myös kesken strategiakauden on hyvä lisäys, joka mahdollistaa joustavan reagoinnin nopeisiin muutostarpeisiin ja edelleen myös palvelutasopäätöksiin. Vrt. edellinen kohta.

10§ SM:n neuvotteluiden seurattaviin asiakokonaisuuksiin liittyy useita arviointikohteita, joiden perusteita ei toimialalla ole määritelty. Yleisten arviointikriteereiden puuttuessa palvelujen ja niiden toteutumisen arviointi pitäisi perustua pääsääntöisesti palvelutasopäätöksissä esitettyihin

palveluiden määrään ja laatuun sekä niiden arvioinnissa käytettäviin mittareihin ja omavalvonnan tuloksiin.

12§ Pelastustoimen rahoitusta tarkasteltaessa olisi hyödynnettävä sote lainsäädännön tapaan valtion lisärahoitus pelastustoimen valmiuden ylläpitoon ja häiriötilanteiden hoitamiseen.

13-16§ Sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuuden tarkoituksenmukaisuus on kyseenalainen. Pelastustoimen palvelujen omavalvonnan, seurannan, raportoinnin ja viranomaisvalvonnan kokonaisuus tulisi rakentaa yhtenäiseksi osaksi sote-maakuntien ja sisäministeriön strategia- ja taloussuunnittelua. Arvioinnin tulisi perustua valtakunnallisesti yhtenäisiin palvelujen laatua, kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta kuvaaviin arviointikriteereihin. Esitetyssä pelastustoimen seurannan, arvioinnin ja valvonnan kokonaisuudessa aluehallintoviraston rooli muodostaa turhan väliportaan, joka voidaan poistaa sisällyttämällä tämä kokonaisuus sote-maakuntien ja sisäministeriön vuosittaisiin neuvotteluihin ja säännölliseen raportointiin.

13§ Sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudessa käytettävissä tiedoissa on huomioitava tietojen vertailukelpoisuus muiden sote-maakuntien tietoihin. Maakunnat tulevat kuitenkin olemaan erilaisia niin toimintaympäristöltään kuin myös palvelujen tuotantorakenteen puolesta. Omavalvontaohjelman seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden toimittaminen aluehallintovirastolle on turha ja tarpeelliset tiedot merkittävistä poikkeamista voitaisiin sisällyttää ja julkaista osana sm:lle toimitettavaa raportointia. Omavalvontaohjelma perustuu palveluprosesseihin sisään rakennetulle sekä ulkoiselle arvioinnille. Jatkuvan kehittämisen mallissa suuri osa havainnoista hyödynnetään suoraan toimintaprosessin kehittämisessä. Omavalvontaohjelman seurannasta aluehallintovirasto voitaisiin poistaa kokonaan.

14§ Asiantuntija-arvion onnistumiseksi olisi kiinnitettävä huomio valtakunnallisesti yhtenäisiin palvelujen laatua, kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta kuvaaviin arviointikriteereihin ja varmistaa riittävä osaaminen arvioinnin suorittamiseksi. Arviointi voitaisiin toteuttaa ministeriöön muodostettavan asiantuntijayksikön toimesta aluehallintoviraston sijaan.

16§ Sote-maakuntien tietojen vertailukelpoisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Maakunnat tulevat kuitenkin olemaan erilaisia niin toimintaympäristöltään kuin myös palvelujen tuotantorakenteen puolesta. Omavalvontaohjelman seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden toimittaminen aluehallintovirastolle on turha ja tarpeelliset tiedot merkittävistä poikkeamista voitaisiin sisällyttää ja julkaista osana sm:lle toimitettavaa raportointia. Omavalvontaohjelma perustuu palveluprosesseihin sisään rakennetulle sekä ulkoiselle arvioinnille. Jatkuvan kehittämisen mallissa suuri osa havainnoista hyödynnetään suoraan toimintaprosessin kehittämisessä.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

-

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei pääosin [Uudistuksessa tulisi edetä prosessit ja palvelut edellä, jonka pohjalta muodostetaan tarkoituksenmukainen aluejako. Nyt esitetty aluejako ei ole kuitenkaan muodostunut tästä lähtökohdasta. Maakuntien määrä tulisi olla pienempi koska nyt esitetty jako johtaa asukasmääriltään varsin pieniin maakuntiin. Mikäli riittäviä resursseja maakunnille ei turvata, on esityksessä vaarana, että yhdenvertaisuus ei tule toteutumaan. Kriisikuntamenettely saattaa tulla johtamaan maakuntien vähenemiseen.]

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei pääosin [Uudistuksessa tulisi edetä prosessit ja palvelut edellä, jonka pohjalta muodostetaan tarkoituksenmukainen aluejako. Nyt esitetty aluejako ei ole kuitenkaan muodostunut tästä lähtökohdasta. Maakuntien määrä tulisi olla pienempi koska nyt esitetty jako johtaa asukasmääriltään paikoin varsin pieniin maakuntiin. Lakiluonnosten mukainen perusratkaisu on kaavamainen, eivätkä esitetyt keinot riittävällä tavalla varmistaa sosiaali- ja terveystalouden ja kuntien vastuulla olevien peruspalveluiden välistä yhteistyötä. Tämä vaarantaa uudistuksen keskeisen tavoitteen hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisesta erityisesti suurissa kaupungeissa ja kasvavilla kaupunkiseuduilla. Nyt esitetty sote-maakuntajako ei vastaa valtionhallinnon aluejakoa esim. poliisilaitosten ja aluehallintovirastojen osalta. Joiltain osin yhteinen aluejako kuitenkin mahdollistaa paremmin synergiahyötyjen hakemisen toiminnan osalta.]

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Uudenmaan maakunta on väestöpohjaltaan niin iso, että erillisratkaisu on tarpeellinen. Alueella on jo pitkään tehty erillisratkaisun suuntaista kehittämistyötä muodostaen mm. kuntayhtymiä (Esim. Keski-Uudenmaan Sote).]

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetty tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä pääosin

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei pääosin [Kuntayhtymien omaisuuden siirtymisen yhteydessä tulisi huomioida myös se, että kunnat ovat käytännössä rahoittaneet kuntayhtymien investointeja palvelumaksujensa kautta. Palvelumaksuihin on sisällytetty mm. investointeihin liittyvät poistot, jotka hyvin usein saattavat ainakin osittain vastata kuntayhtymän investointiin ottaman lainan lyhennystä. Poistossa ei siis ole pelkästään kyse korvaus esim. kohteen kulumisesta. Olisi kohtuullista, että tätä kompensoitaisiin kunnille. Lisäksi siirtymäkauden 3+1 tulisi olla pidempi, jotta kuntien taloudelliset riskit olisivat paremmin hallittavissa. Ennen vuotta 2023 olisi välttämätöntä tehdä kuntien palveluverkkoihin- ja rakenteisiin uudistuksia ja niiden toteuttaminen edellyttää pidempää vuokra-aikaa.]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

kyllä pääosin

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [Oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalvelut tulisi säilyttää kuntien palveluina ja siten kuntien henkilöstönä. Siten varmistetaan paremmin oppilaiden tuen saanti kouluympäristö ja kunnan muut palvelut huomioiden sekä luodaan selkeämpi malli johtamiseen ja esimiestyöhän.]

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei pääosin [Liikaa tulkintamahdollisuuksia, erimielisyyksiä ja riitoja, kun puututaan olemassa olevien sopimusten pysyvyyteen. Yleisperiaatteena tämä ei ole perusteltu, vaan kunnille ja sote-maakunnalle tulisi jättää tässä harkintaa. Nyt esitetty muotoilu ei ole ehdoton ja riittävän selkeä. Siviili- ja sopimusoikeudellisesta asiasta on kuitenkin haastava. Yksityisoikeudellisissa sopimuksissa erityisesti ammattimaisesti toimivien osapuolten välillä on oikeustraditiossamme tunnustettu vahva sopimuksen pysyvyyden periaate, pacta sunt servanda.]

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa tähän.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

kyllä

44. Voimaannpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

59 §. Palveluiden hankkiminen siirtymäkauden aikana: Pykälän teksti perusteluineen tulisi tarkistaa ja korjata vastaamaan mm. potilastietojärjestelmien ja muiden vaativien tietojärjestelmien yhteenliittämisten toteuttamista. Kuten perustelutekstissä todetaan, täysimääräisten kilpailutusprosessien läpivienti on esimerkiksi vaativien tietojärjestelmähankintojen tai laajojen tukipalvelukokonaisuuksien osalta joissakin tapauksissa jo ajallisesti mahdotonta uudistuksen lyhyen toimeenpanoaikataulun vuoksi. Poikkeussäännön on mahdollistettava edellä mainittujen hankintojen tekemisen kilpailuttamatta riittävän pitkällä aikavälillä.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystieteiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Vaikka esitetty malli onkin maakuntien itsehallinnon kannalta erittäin ongelmallinen ja johtaa poikkeuksellisen tiukkaan ja yksityiskohtaiseen valtioneuvoston ohjaukseen, sitä voidaan pitää ainakin ensivaiheen ratkaisuvaihtoehtona perusteltuna. Kun mallissa valtion ohjaus on erittäin tiukka, niin rahoituksen osoittaminen valtiolle on oikea ratkaisu. Parempi ratkaisu rahoituksen osalta olisi maakunnan oma verotusoikeus.]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus

lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei pääosin [Asiaan on vaikea ottaa kantaa tässä vaiheessa. Näköpiirissä kuitenkin on, että palvelutarve tulee kasvamaan nopeasti. On tehtävä suhteellisen nopeasti rakenteellisia uudistuksia, jotta sote-maakuntien rahoitus saadaan turvattua. Uhkana tällä hetkellä on, että se ei tule riittämään.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin [Ne ovat oikean suuntaisia koska sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvat tekijät varmasti heijastavat kohtuullisen hyvin resurssitarvetta. Suurin osa eli noin 80 prosenttia yleiskatteisesta rahoituksesta määräytyisi sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvan sote-palvelukertoimen perusteella. Asukasmäärän perusteella (€/asukas) määräytyisi vain vajaa 15 prosenttia rahoituksesta. Hyvin pieni osa (alle 4 prosenttia) rahoituksesta määräytyisi vieraskielisyyden ja asukastiheyden perusteella. Rahoitusmalliin liittyy kuitenkin merkittäviä riskejä. Tarvetekijät eivät kuvaa kuitenkaan täydellisesti väestön tarpeita, jotka lisäksi muuttuvat ajassa. Rahoituksessa ei myöskään näyttäisi olevan välineitä ottaa huomioon sellaisia alueellisia eroja sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa, joita laissa määritellyt tarvetekijät eivät tunnista.]

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen pelastustoimen tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei [Rahoitus pelastustoimen osalta ei tule olemaan riittävä. Hallituksen linjauksissa pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on, että kansalaisten ja koko yhteiskunnan turvallisuus säilyy ennallaan tai paranee. Esitetyllä rahoitusmallilla turvallisuus heikkenee. Pelastuslaitosten rahoitus pelastustoimen palvelujen tuottamiseen alueillaan heikkenee nykyisestä, koska rahoitusmalli perustuu nykytilaan, ja malli ei anna uusia resursseja sote-maakunnille vastuutettavien valtakunnallisten järjestelyjen hoitamiseen. Nykytilassa kuntien siirtyvissä laskennallisissa kustannuksissa ei ole valtakunnallisten järjestelyjen kustannuksia, ja tästä johtuen rahoituspohja on riittämätön. Esitetyssä mallissa pelastustoimen laskennallisissa kustannuksissa pohjana on kuntien siirtyviä pelastustoimen kustannuksia 443 milj. euroa, jotka jaetaan uusiksi käyttäen kertoimina asukasmäärää (65 %), asukastiheyttä (5 %) ja riskitekijöitä (30 %) (rahoituslaki 21 § - 23 §). Pelastustoimen järjestämislakiin on rakennettu mekanismi (5 §, 7 § 8 § 10 §, 11 §), jolla sisäministeriö voi tosiasiallisesti ohjata sote-maakunnan pelastustoimen paikallisia ja alueellisia resursseja käytettäväksi osaksi valtakunnallisia järjestelyjä. Esityksen mukaan pelastustoimen palvelutason (3 §) tulee jatkossa vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia uhkia. Kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin, onnettomuus- tai muihin uhkiin vastaaminen on yleisluontoinen laajennus pelastuslaissa aiemmin säädettyyn palvelutason sisältöön, joka edellyttäisi myös tarkempaa määrittelyä laajennusten sisällöstä kansallisella tasolla. Valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä huolehtiminen on sekä nykyisen (pelastuslaki 379/2011, 23 § 1 mom.) että esitetyn lainsäädännön (pelastustoimen järjestämislaki 7 § 2. mom) mukaan sisäministeriön, ei nykyisen alueen pelastustoimen tai mahdollisen sote-maakunnan tehtävä. Valtakunnalliset järjestelyissä on nykyisin puutteita ja on hyvä, että niihin panostetaan. Tarkoituksenmukainen ratkaisu on lakiesityksen mukainen, jossa tehtävä annetaan pelastuslaitoksille käytännön toimijoina. Tällöin valtakunnallisten tehtävien rahoitus tulee hoitaa erikseen. Tausta-aineistoissa Pirkanmaan pelastustoimen osalta esitetty tarve 78 euroa/asukas on riittämätön. Tampereen kaupungin ja kaupunkiseudun rakennuskanta ja väkimäärä lisääntyvät joka vuosi, mistä johtuen alueella on nyt toimintavalmiuspuutteita. Pirkanmaalla pelastustoiminnan palvelutasoa kehitetään riittävän toimintavalmiuden varmistamiseksi erityisesti Tampereen

kaupunkialueen I-riskiluokan alueilla. Riittävä palvelutaso on pystyttävä turvaamaan myös Pirkanmaan reuna-alueiden kuntiin. Ehdotuksen mukaan sote-maakuntien rahoitus on yleiskatteellista, jossa maakunta päättää rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. Huomioitava on, että ehdotetussa mallissa pelastustoimi toimialana tulee olla tunnistettavissa.]

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä pääosin

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei pääosin [Esitettyyn rahoitusmalliin liittyy riskiä sen aikaulottuvuuden/ajoituksen osalta. Tarvetekijät eivät kuvaa täydellisesti väestön tarpeita, jotka lisäksi muuttuvat ajassa. Rahoituksessa ei myöskään näyttäisi olevan välineitä ottaa huomioon sellaisia alueellisia eroja sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa, joita laissa määritellyt tarvetekijät eivät tunnista. Tästä syystä asukasperusteista osaa tulisi vielä korottaa. Maakuntien rahoituksessa myös koronan vaikutukset tulee katsoa tarkkaan.]

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtiosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin [Uudistus tulee lähtökohtaisesti tehdä mahdollisimman neutraalisti kuntien kesken. Kuntakohtaiset muutokset tulisi rajoittaa siirtymäajan jälkeen enintään 50 euroon/asukas. Esitetty +-100 euroa/asukas on liian suuri.]

55. Ovatko valtiosuusstandardit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta)?

ei pääosin [Tulevalla rahoitusmallilla ja valtionosuusjärjestelmän muutoksilla on ratkaiseva merkitys kuntien tuleviin toimintamahdollisuuksiin niin perusoikeuksien toteuttajana kuin elinvoima- ja kilpailukykytehtävien hoitajana. Koska kunnat huolehtivat jatkossakin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella merkittävästä määrästä perusoikeudellisia tehtäviä (mm. varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus), on niiden hoitamisen edellytykset turvattava kannustavan rahoitusratkaisun avulla. Myös perustuslain rahoitusperiaate edellyttää, että kunnille turvataan riittävät voimavarat niille jäävien tehtävien hoitamiseksi.]

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Sote-uudistuksen merkittävin muutos liittyy peruskunnan rahoitusmallissa tapahtuviin muutoksiin. Uudistus muuttaa kaikkien kuntien rahoitusmallia ratkaisevasti ja kuntien rahoituksessa tapahtuvia muutoksia voidaan pitää kuntien kannalta vähintään yhtä merkittävänä kuin järjestämisvastuun siirtoa itsehallintoalueille. Lisäksi ne tuovat poikkeuksellista epävarmuutta niin kuntien tulevien vuosien talouteen tilanteessa, jossa epävarmuus on jo erityisesti koronaviruspandemian johdosta merkittävästi heikentynyt.

Uudistuksen suurimmat riskit ovat niissä tekijöissä, jotka vaikuttavat kaupungin tulevaisuuden investointikykyyn. Uudistuksessa olisikin välttämätöntä turvata kaupungeille kannusteet toteuttaa vaikuttavaa elinkeinopolitiikkaa. Tämä voidaan varmistaa lopulta vain takaamalla kaupungeille riittävä osuus kaupunkiseuduilla muodostuvasta verotulokasvusta. Lisäksi on huomioitava, että jo ennen ehdotettua uudistusta kaupunkiseutujen on ollut välttämätöntä kasvattaa lainakantaansa asuntotuotantoa ja vetovoimaa lisäävien rakennushankkeiden ja sitä kautta kasvun varmistamiseksi. Tämä kasvava lainakanta jouduttaisiin ehdotetun uudistuksen jälkeen ylläpitämään merkittävästi pienemmällä veropohjalla.

Lisäksi yksityiskohtana todettakoon, että jatkovalmistelussa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota kunnilta valtiolle siirtyvän tulopohjan perusteena oleviin tilastoituihin kuntakohtaisiin sote-kustannuksiin. Esityksen mukaan kustannukset laskettaisiin vuoden 2021 tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 talousarviotietojen perusteella. Keskiarvotiedon käyttöä perusteellaan satunnaisvaihtelun tasaamisella. Koronapandemian taloudelliset vaikutukset eivät ulotu vain kuluvaan vuoteen, vaan sillä tulee olemaan lähivuosina merkittävä vaikutus kuntien talouteen, erityisesti kuntien sosiaali- ja terveystalouden kustannuksiin. Vuoden 2021 ja 2022 tietojen käyttäminen ehdotetun rahoitusmallin pohjana merkitsee koronaepidemian eli satunnaistekijän mukana olemista kuntakohtaisissa sote-kustannuksissa. Sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa koronasta johtuvien hoitajonon purun kustannuksia siirtyy ainakin vuodelle 2021. Lisäksi erikoissairaanhoidon kuntayhtymät ovat tekemässä merkittävää alijäämää, jotka kuntien tulisi esitysluonnoksen mukaan kattaa ennen uudistuksen voimaantuloa 1.1.2023. Selvää onkin, että sote-maakuntakohtaisissa kustannuksissa tulee olemaan runsaasti satunnaisvaihtelua ja lakiesitystä tulee tältä osin muuttaa.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei pääosin [Siltä osin, kun rahoitus päädytään keräämään valtion verotuksen kautta, veroperusteisiin esitettyjä muutoksia voidaan pitää osin perusteltuina. Esityksessä on lähdetty siitä rajauksesta, että rahoitus maakuntien toimintaan kerätään kokonaisuudessaan valtion verotuksen kautta. Lähtökohta on ongelmallinen kannustimien kannalta. Kannustimilla on merkittävä rooli toiminnan tehostamisessa, jota uudistuksella tavoitellaan. Jos valtio ulosmittaa kunkin alueen aikaansaaman tehokkuushyödyn pois alueelta itseltään, alueella ei ole kannustimia tehostaa toimintaansa. Verotusoikeuden kanssa alueen tehokkuuden kasvaminen hyödyttää alueiden asukkaita enemmän, koska alueen päättäjät ovat vastuussa oman alueensa asukkaille ja oman alueen verotus pyritään pitämään mahdollisimman alhaisena. Mikäli veroprosentteja uudistuksen yhteydessä leikataan 12,63 prosenttiyksiköllä vuonna 2023, on tärkeää siirtää kunnallisverotuksessa tehtäviä vähennyksiä valtionverotuksessa tehtäviksi. Näin kuntien tuloveroprosenttien tuotto (ns. efektiivinen veroaste) vastaisi paremmin todellista tuottoa. Sote-uudistuksen merkittävin muutos liittyykin peruskunnan rahoitusmallissa tapahtuviin muutoksiin. Uudistus muuttaa kaikkien kuntien rahoitusmallia ratkaisevasti ja kuntien rahoituksessa tapahtuvia muutoksia voidaan pitää kuntien kannalta vähintään yhtä merkittävänä kuin järjestämisvastuun siirtoa itsehallintoalueille. Lisäksi ne tuovat poikkeuksellista epävarmuutta niin kuntien tulevien vuosien talouteen tilanteessa, jossa epävarmuus on jo erityisesti koronaviruspandemian johdosta merkittävästi heikentynyt.]

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Sote- maakuntien liittäminen lain perusteella Kevan jäsenyhteisöksi sekä sote-maakuntien omistamien tai määräysvallassa olevien yhtiöiden mahdollisuus liittyä Kevan jäsenyhteisöksi on hyvä kehityssuunta. Se mahdollistaa kuntien palveluksesta siirtyvän henkilöstön säilymisen julkisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä ja säilyttää heidän lisäeläketurvansa. Muutoksen myötä eläkemaksun määräytymisessä on tärkeää huomioida Sote -maakuntien ja valtion etujen turvaamisen lisäksi myös kuntien etu.

Esitetty tasausmaksu on tarpeellinen. Sen jakautumisperuste maakuntien ja kuntien kesken tulee perustua sen hetkiseen todelliseen eläkemenoon ja siihen, että Kevan kaikki jäsenyhteisöt pystyvät toimimaan kilpailukykyisesti.

Kuntien, kuntayhtymien ja maakuntatyönantajien edunvalvonnan keskittäminen lainsäädännöllä Kunta ja maakuntatyönantajat KT:lle, kuten myös kunta- ja maakuntakonsernin yhtiöiden ja säätiöiden mahdollisuus valita työnantajajärjestökseen Kunta- ja maakuntatyönantajat KT, on kuntien kannalta hyvä ratkaisu. Se lisää työmarkkinakeskusjärjestön vaikuttavuutta. KT Kuntatyönantajalla on vankka kokemus sote-organisaatioiden edunvalvonnasta ja työmarkkinaneuvotteluista ja tämä asiantuntemus voidaan hyödyntää uudessa työnantajajärjestössä.

Suunnitellut erilliset jaostot kunnille, maakunnille ja yrityksille sekä edustus Kunta ja maakuntatyönantajat KT:n päätöksentekojärjestelmässä ja hallinnossa tuovat luottamusta ja toteuttavat hyvän hallinnon periaatetta.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

kyllä pääosin

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

kyllä pääosin

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

kyllä pääosin

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

kyllä pääosin

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Ei kantaa.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä pääosin

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei pääosin [Ohjausta strategisella tasolla on syytä olla, mutta yksittäiset toimenpiteet ja keinot olisi oltava myös maakunnan valittavissa, jotta se voisi toteuttaa alueellaan parasta mahdollista ja kustannustehokkainta palvelua. Vielä ei ole riittävän tarkasti määritetty minkä tason strategista ohjausta valtio antaa ja onko sote-maakuntien mahdollista saada tarvitsemaansa mahdollista lisärahoitusta.]

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Kokonaisuus on tavoitteiden ja ajatuksen osalta tarkoituksenmukainen mutta se on käytännössä vaikeasti toteutettavissa. Maakuntien näkökulmasta oleellinen kysymys on kuitenkin se, mikä on neuvottelujen vaikutus käytännössä. Jos esimerkiksi neuvotteluissa todetaan maakunnan erikoissairaanhoidon palvelutarpeiden ja kustannusten kasvaneen seurantavuoden aika merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna ja kuluvan vuoden talousarvion ylittyvän selvästi, niin miten neuvottelujen perusteella toimitaan? Veloitetaanko maakunta siirtämään määrärahoja muista palveluista erikoissairaanhoidon hoitotakuun toteuttamiseksi, tuleeeko valtiolta lisärahaa maakunnan talousarvioon vai voiko valtio antaa luvan hoitotakuun ylittämiseen? Ja miten nämä otetaan huomioon seuraavan vuoden talousarvion valmistelussa?]

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämistä vastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei pääosin [Valtion ohjauksen tulisi tapahtua resurssiohjauksen ja maakuntien strategioissa huomioitavien tavoitteiden ja painopisteiden asettamisessa. Tavoitteiden toteutumista seurattaisiin maakuntien ja ministeriöiden välillä sekä maakuntien yhteistyöalueiden ja ministeriöiden välillä säännöllisesti. Mikäli Valtioneuvosto ohjaisi maakuntia lisäksi keskinäisissä neuvotteluissa, tekisi se ohjausjärjestelmästä epäselvän ja aiheuttaisi mahdollisesti ristiriitoja Valtioneuvoston antaman ohjeistuksen sekä maakuntien toiminnan pohjana olevan strategian ja yhteistyösopimuksen välillä. Lisäksi kesken strategiakauden annettava ohjaus saattaisi johtaa lyhytnäköisiin muutoksiin toiminnassa. Valtioneuvoston aktiivinen ohjaus kesken valtuustokauden kaventaisi myös maakuntien itsehallintoa ja itsemääräämisoikeutta. Avoin tietojen vaihto ja toiminnan seuranta Valtioneuvoston ja maakuntien välillä on sinänsä perusteltua, mutta yhteydenpitoon ei tulisi sisältyä mahdollisuutta Valtioneuvoston antamaan aktiivisen ohjauksen maakunnille ja yhteistyöalueille.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Vaikutusarviointeja on tehty mutta vaikutusarviot varsinaisen toiminnan ja asiakasvaikutusten osalta ovat aika vähäiset. Tämä saattaa osaltaan johtua siitä, että esim. sote 100-lainsäädäntö ei ole vielä käytettävissä eikä vaikutuksia ole vielä mahdollista arvioida. Tämä muodostaa joka tapauksessa merkittävän riskin.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei [Uudistuksen toteuttamisesta syntyy merkittäviä muutuskustannuksia, joiden kattaminen haastavassa kuntataloustilanteessa tulee olemaan vaikeaa. On tarkoituksenmukaista, että valtakunnallisen uudistuksen toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset rahoittaa valtio täysimääräisesti. Valtion varaama rahoitus tähän vaikuttaa kuitenkin alimitoitettulta.]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelun kustannusarviot vaikuttavat perustelluilta ja paikkaansa pitäviltä. On kuitenkin huomattava, että ICT-muutoksen toteuttamiselle, hallituksen esittämä aikataulu sote-maakuntien käynnistymisestä on liian kireä. Se aiheuttaa väistämättä kustannusten nousua ja johtaa joka tapauksessa resurssipulaan. Nyt käynnissä oleva vapaaehtoinen valmistelutyö ei ole rahoitusohjeiden mukaisesti tulevan sote-uudistuksen toimeenpanoa, vaan vapaaehtoisen alueellisen yhteistyön ja yhteisen valmistelun tukemista. Varsinaiseen toimeenpanoon jää siten valmistelevalle suunnittelun ja toteutuksen osalta liian vähän aikaa.

Kuten vaikutusarviossa todetaan, kunnille muutuskustannuksia syntyy esimerkiksi ICT- ja tukipalveluiden uudelleen järjestämisestä, sopimus- ja rahoituskustannuksia voivat nostaa toiminnan siirrosta aiheutuvat volyymimuutokset. Edellä mainitut kustannukset saattavat olla pitkävaikutteisia, sillä esimerkiksi volyymien pienentyminen ei skaalaudu sellaisenaan kuntien palvelumaksuihin. Vaikutusarviossa esitetty 50 miljoonan kustannusarvio on oikean suuntainen, kuitenkin niin, että kuntien muutoksesta aiheutuvat kustannukset on korvattava täysimääräisesti.

Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, että samaan aikaan ei kansallisesti tehdä merkittäviä muita uudistuksia. Esimerkiksi suunniteltu henkilötunnusuudistus aiheuttaisi merkittävän riskin tietojärjestelmien uudistamistyölle, sekä aiheuttaisi huomattavia kustannuksia niin julkishallinnolle kuin yrityksille.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Koska hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on uudistuksen jälkeenkin kuntien tehtävä, sote-maakunnan ja kunnan tulisi yhdessä toteuttaa terveyttä ja hyvinvointia edistäviä digitaalisia ratkaisuja. Digitaalisten ratkaisujen maakunnallinen toteuttaminen edellyttää selkeää ohjausta, vastuiden täsmentämistä ja kansallista rahoitusta.

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

Taloudellisten säästöjen aikaansaamiseksi on todennäköistä että palveluverkkoa joudutaan karsimaan sote-maakuntien alueella.

a) vuosina 2021-2022?

ei merkittäviä vaikutuksia

b) vuosina 2023-2024?

ei merkittäviä vaikutuksia

c) vuodesta 2025 alkaen?

ei merkittäviä vaikutuksia

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

Ei merkittäviä vaikutuksia.

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Ei merkittäviä vaikutuksia.

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

Tukea tarvitaan kaikkiin yllä lueteltuihin kohtiin.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Sote- ja pela-alue

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Pirkanmaan sote- ja pela-alue

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Suomessa sote-palvelut tuotetaan tällä hetkellä kohtuullisen kustannustehokkaasti. Nyt käsillä olevassa uudistuksessa on erinomaiset tavoitteet ja päämäärä siitä, että sote-palveluiden järjestämiselle löydetään riittävän iso väestöpohja. Kunnissa on jo pitkään tehty sote-palveluiden kehittämistyötä ja enää varsin harvassa kunnassa kunta vastaa yksin vain omien sote-palveluidensa järjestämisestä. Vaikka Akaan kaupunki katsookin, että sote-palveluiden kehittämistä olisi voitu jatkaa kuntapohjaista järjestelmää kehittämällä ilman maakuntahallintoa esimerkiksi koko maakunnan kattavan kuntayhtymämallin pohjalta taikka niin, että maakunta olisi voinut sopia palveluiden järjestämisestä alueensa kuntien kanssa, on tärkeää että sote-uudistus toteutetaan, koska väestön ikääntyessä kuntien resurssit eivät nykymallilla tule riittämään. Nyt esitetyssä uudistuksessa sote-palveluiden rahoituksesta vastaa ensi kädessä valtio, jolla tulee olla valmius myös tarvittaessa sote-maakuntien rahoituksen lisäämiseen ilman, että se on pois kuntien perusrahoituksesta eli valtionosuuksista.

Lakiluonnosten mukainen perusratkaisu on kaavamainen, eivätkä esitetyt keinot riittävällä tavalla varmista sosiaali- ja terveystalouden ja kuntien vastuulla olevien peruspalveluiden välistä yhteistyötä. Tämä vaarantaa uudistuksen keskeisen tavoitteen hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisesta erityisesti suurissa kaupungeissa ja kasvavilla kaupunkiseuduilla.

Lisäksi Akaan kaupunki katsoo, että näistä valmistelussa olevista esityksistä on erityisesti maakuntien verotusoikeuteen liittyvä selvitys keskeinen koko sote-uudistuskokonaisuuden ja sen vaikutusten näkökulmasta. Mikäli sote-uudistus toteutetaan, ei Akaan kaupungin näkemyksen mukaan sote-maakuntien järjestämisvastuulle ole perusteltua siirtää muita kuin nyt lausunnoilla olevassa esityksessä ehdotettuja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä.

Lisäksi opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut tulisi säilyttää kunnissa. Nykyinen järjestelmä on hyvä, koska palveluiden järjestäjä eli kunta tuntee oppilaitokset ja opiskelijoiden tarpeet.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Selkämaa Kati
Akaan kaupunki - 11.9.2020 kaupunginjohtaja Antti Peltola ja
perusturvajohtaja Elina Anttila